

Sanni Luoma

HOITOTYÖN OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA LAPSET
PUHEEKSI -MENETELMÄKOULUTUKSESTA

Hoitotyön koulutusohjelma
2019

HOITOTYÖN OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA LAPSET PUHEEKSI - MENETELMÄKOULUTUKSESTA

Luoma, Sanni
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Huhtikuu 2019
Sivumäärä: 38
Liitteitä: 1

Asiasanat: Lapset puheeksi -menetelmä, ennaltaehkäisy, hoitotyön koulutus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) hoitotyön opiskelijoiden kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää koulutuksen kehittämiseksi. Tutkimusaineistona käytettiin opiskelijoiden palautteita (n=91) koulutuksesta vuodelta 2017. Aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmästä, -koulutuksesta, sen harjoituksista ja omasta oppimisestaan. Lisäksi selvitettiin opiskelijoiden kehittämisehdotuksia koulutukselle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella kehitetty ja nykyisin Suomen mielenterveysseuran hallinnoima ja jatkokehittämä Lapset puheeksi- menetelmä ja -toimintarakente on yleistymässä Suomessa. Lapset puheeksi -työn tarkoituksena on tukea lapsen suotuisaa kehitystä, ennaltaehkäistä ongelmia ja kantaa lasta silloin, kun joissain kehitysympäristöissä on ongelmia. Lisäksi tavoitteena on vanhemmuuden tukeminen. Kaksiportaiseen matalan kynnyksen menetelmään kuuluvat Lapset puheeksi -keskustelu ja tarvittaessa Lapset puheeksi -neuvonpito.

Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus on hoitotyön opiskelijoiden mukaan tärkeä osa heidän koulutustaan. Koulutuksen aikana tehty käytännön harjoittelu parantaa opiskelijoiden oppimista ja lisää itsevarmuutta menetelmän hallintaan. Jotkut opiskelijat ovat epävarmoja menetelmän käyttökelpoisuudesta sairaanhoitajille. Opiskelijat kehittäisivät koulutusta lisäämällä entisestään käytännön harjoittelua ja ryhmätyöskentelyä.

Opinnäytetyön tulosten perusteella jatkossa voisi olla hyödyllistä toteuttaa projekti, jossa opiskelijat pääsisivät harjoittelemaan menetelmää yhteistyössä työelämän kanssa. Toisaalta Lapset puheeksi -keskustelujen tarjoaminen perheellisille Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijoille hoitotyön opiskelijoiden toteuttamana voisi olla mielenkiintoista. Tämä tekisi harjoittelutilanteista aidompia ja samalla keskusteluiden käyminen edistäisi perheellisten opiskelijoiden lasten hyvinvointia.

Tilaaajan palaute opinnäytetyöstä oli positiivista. Palautteessa todettiin, että opinnäytetyö vastasi tilaaajan tarvetta. Lisäksi todettiin, että tulokset ovat merkityksellisiä paitsi SAMKin niin myös muiden Suomen ammattikorkeakoulujen Lapset puheeksi -menetelmäkouluttajille.

STUDENT NURSES' EXPERIENCES OF "LET'S TALK ABOUT CHILDREN" - MODEL EDUCATION

Luoma, Sanni

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Nursing

April 2019

Number of pages: 38

Appendices: 1

Keywords: "Let's talk about children"-model, preventive work, nursing education

The purpose of this thesis was to describe student nurses' experiences of the "Let's Talk About Children" -method education in Satakunta University of Applied Sciences (SAMK). Aim was to produce information that can be used in developing the education. Material used in this thesis was student feedback of the education (n=91) from 2017. Content analysis was made to investigate students experiences of the "Let's Talk About Children"- method and education, its practices and their own learning as well as their ideas of developing the education.

The "Let's talk about children"-model, which is developed by The National Institute for Health and Welfare and later managed and improved by The Finnish Association for Mental Health, is becoming popular in Finland. The purpose of the "Let's talk about children"-model is to encourage positive child development, prevent problems and support children when they have problems in some of their environments. The lowthreshold method contains two parts; "Let's Talk About Children" -discussion and if needed the "The Effective Family Network Meeting".

Nurse students think that the "Let's Talk About Children" -method education is important part of their education. Exercises, where the students had a chance to learn the method in practice improved students learning and confidence in using the method. Some of the students were concerned about the suitability of the method for nurses. Students would improve the education by adding more learning in practice and study groups.

Based on this thesis it would be useful to realise a project where students would get to practice the method in collaboration with real working life. On the other hand, it would be interesting for nurse students to offer "Let's Talk About Children" -conversations for the students of Satakunta applied sciences. This would make the learning situations more real and promote the wellbeing of the kids of students with families.

Orderers feedback of this thesis was positive. It was noticed that the thesis responded to the needs of the orderer. It was also recognised that the results are relevant to SAMK as well as other "Let's talk about children" -educators in Finnish universities of applied sciences.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LAPSEN ARJEN SUJUMISEN TURVAAMINEN.....	6
2.1	Lapsiperheiden hyvinvointi	6
2.2	Perhekeskeinen moniammatillinen verkostotyö	7
2.3	Lapset puheeksi -työmalli	8
2.3.1	Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito.....	9
2.3.2	Lapset puheeksi -menetelmän vaikuttavuus.....	11
2.3.3	Kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmästä.....	12
2.4	Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus Satakunnan ammattikorkeakoulussa	14
3	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	15
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	16
4.1	Tiedonhaku	16
4.2	Tutkimusmenetelmä.....	17
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	21
5.1	Opiskelijoiden kokemukset Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta.....	21
5.2	Opiskelijoiden kokemukset koulutuksen harjoituksista.....	24
5.3	Menetelmän teoreettisten perusteiden omaksuminen	26
5.4	Opiskelijoiden kehittämisedotukset koulutukselle	28
6	POHDINTA.....	30
6.1	Tutkimustulosten tarkastelu	30
6.2	Eettisyys	32
6.3	Luotettavuus.....	33
6.4	Yhteenveto ja jatkotutkimusehdotukset.....	35
	LÄHTEET.....	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Tavallisella arkisella elämällä ja vuorovaikutuksella on iso merkitys lapsen kehityksen kannalta. Lapset puheeksi -menetelmä on todettu käyttökelpoiseksi menetelmäksi lasten ongelmien ennaltaehkäisyyn ja suotuisan kehityksen turvaamiseen silloin kun jossain kehitysympäristössä ilmenee ongelmia. Lapsen suotuisa kehitys ja arjen sujuvuus onkin otettu eräissä kunnissa perhepalveluiden järjestämisen lähtökohdaksi. (Niemelä 2017.) Tässä työssä lapsella tarkoitetaan 0-18 vuotiasta lasta tai nuorta.

Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä Lapset puheeksi -menetelmää tarjotaan kaikille perheille kaikissa päiväkodeissa ja kouluissa sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa (Kasvun tuki [www-sivut](#)). Satakunnassa Lapset puheeksi -koulutusta ovat saaneet kaikki lastenneuvolassa työskentelevät terveydenhoitajat. Lisäksi menetelmä on otettu käyttöön Satakunnan sairaanhoitopiirin syöpätautien poliklinikalla ja hematologian vuodeosastolla. Mallia on tarkoitus levittää myös muille erikoissairaanhoidon osastoille. (Niemi, Kyhä & Raikisto 2015.) Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosiaalialan ja hoitotyön opiskelijat ovat saaneet Lapset puheeksi -menetelmäkoulutusta vuodesta 2015 alkaen.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) hoitotyön opiskelijoiden kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää koulutuksen kehittämiseksi. Tutkimusaineistona käytetään opiskelijoiden palautteita (n=91) koulutuksesta vuodelta 2017. Aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen selvitetään opiskelijoiden kokemuksia ja kehittämisehdotuksia koulutukselle.

2 LAPSEN ARJEN SUJUMISEN TURVAAMINEN

2.1 Lapsiperheiden hyvinvointi

Suurin osa suomalaisista lapsista voi hyvin ja elää hyvää lapsuutta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tuorein julkaisu lapsiperheiden hyvinvoinnin tutkimuksista on vuodelta 2014. Sen mukaan YK:n lasten oikeudet toteutuvat kuitenkin Suomessa vain osittain. Lasten oikeuksia heikentävät lapsiperheiden tulo-, terveys- ja hyvinvointierot, köyhyys, työelämän kiire, päihteet, yksinäisyys ja sosiaali- ja terveystalveluiden toimimattomuus. Merkittävä osa suomalaisista lapsista voi huonosti ja kärsii kasautuvista ongelmista. (Lammi-Taskula & Karvonen 2014.) Se, miten perhe selviää lasten huolenpidosta ja kasvatuksesta, riippuu perheen voimia antavien ja kuormittavien tekijöiden välisestä suhteesta. Muutokset perheen elämässä, kuten sairastuminen, voivat kulluttaa vanhempien voimavaroja niin, että lapsen hyvinvoinnista huolehtiminen väliaikaisesti heikkenee. (Pirskanen, Varjoranta & Pietilä 2012.)

Lapsuus on mielenterveyden ja päihteettömyyden edistämisen kannalta otollista aikaa. Mielenterveyttä suojaavat ja haavoittavat tekijät muodostuvat yksilöllisistä ominaisuuksista ja ympäristötekijöistä. Yksilöllisiä voimavaroja ovat muun muassa terveys, psykososiaalinen toimintakyky, itsetunto ja stressinhallinta. Ympäristötekijöitä ovat puolestaan vanhemmuus, turvallinen kiintymyssuhde ja sosiaalinen ympäristö. Myös elämäntavoilla, kuten päivärytmillä, terveystottumuksilla ja suhtautumisella päihteisiin on merkitystä mielenterveyden kehittymisen kannalta. Mediat ovat myös aikamme suuria vaikuttajia lasten ja nuorten elämässä. (Pirskanen ym. 2012.)

Lapsen ja ympäristön välinen vuorovaikutus ohjaa lapsen kehitystä. Vuorovaikutus toteutuu arkisissa, toistuvissa tilanteissa, joissa kaikilla eri kehitysympäristöillä on oma tehtävänsä. Ne ovat rinnakkaisia toimijoita, jotka lapsi sitoo päivittäin toisiinsa. Kehitysympäristöjen yhteistyön sujuvoittaminen on oleellista lapsen suotuisan kehityksen toteutumiselle. Eri kehitysympäristöillä voi olla myös haavoittava vaikutus lapseen, mikäli niissä ilmenee ongelmia. (Solataus & Niemelä 2016.) Jos vanhemmuudessa on ongelmia, kohdistuvat odotukset usein lapsen tärkeimpään perheen ulkopuoliseen yhteisöön, yleensä päiväkotiin tai kouluun. Eri palvelujärjestelmät auttavat lasta

kasvamaan osaksi yhteiskuntaa. Myös harrastukset ja muut vertaisryhmät muokkaavat lasta. Nämä kehitysympäristöt vaikuttavat lapsen suhtautumiseen kouluun, perheeseen, terveyteen ja yhteiskuntaan. (Suomalainen Lääkäriseura Duodecim & Suomen Akatemia 2001.)

2.2 Perhekeskeinen moniammatillinen verkostotyö

Suomalaisten muuttuvia verkostoja ovat muun muassa perhe, lähiyhteisö, sukulaisuus ja työyhteisöt. Myös auttajien työnjaot ja toimintatavat ovat jatkuvan muutoksen alla. Jos perheellä on monitahoisia pulmia, he joutuvat asioimaan usealla taholla samanaikaisesti. Ihmisten kokonaistilanteiden huomioimiseen tarvitaan ammattikuntien rajat ylittävää yhteistyötä. Parhaimmillaan moniammatillisuus toteutuu, kun ammattilaiset tietävät, keihin olla yhteydessä, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan. (Seikkula & Arnkil 2009, 13.) Verkostodialogeissa tavallisten ihmisten ja heidän läheistensä näkemykset tulevat keskiöön, ei ainoastaan ammatillinen asiantuntemus. Verkstomaiset lähestymistavat haastavat perinteiset asiantuntijajärjestelmät, joissa ammattilaisilla on korkeampi asema määritellä auttamistilanteita. (Seikkula & Arnkil 2009, 168.) Lapset puheeksi -työtä voidaan tarkastella myös eräänlaisena verkstodialogina.

Moniammatillisen yhteistyön merkitystä ja laatua perheiden auttamiseksi on tutkittu esimerkiksi lasten kaltoinkohtelutilanteissa. Lasten ja perheiden varhainen auttaminen näyttäisi vaativan saumatonta yhteistoimintaa auttavien tahojen osalta. Yhteisesti jaetut arvot ja periaatteet sekä toisen työn tunteminen edesauttavat tilanteen hallintaa ja vastuun jakamista. Organisaatioiden ulkopuolisessa yhteistyössä tärkeää on tiedonkulun varmistaminen ja perhekeskeisyys. (Reunanen 2016.) Työntekijät tarvitsevat enemmän koulutusta ja esimiesten tukea lapsikeskeiseen moniammatilliseen yhteistyöhön. Huolen puheeksi ottamista tulisi kehittää lapsikeskeiseksi. Eri toimialojen työntekijät tarvitsevat yhteisiä ohjeita puheeksi ottamiseen. Näin toiminnasta tulisi yhtenevämpää varhaisen puuttumisen, lapsen edun ja lastensuojelulain kanssa. (Aalto, Helminen, Inkilä & Paavilainen 2016.)

2.3 Lapset puheeksi -työmalli

Lapset puheeksi –työmalli on lähtöisin Stakesin, ja myöhemmin Suomen Mielenterveysseuran Toimiva lapsi & perhe –hankkeesta 2001-2014. Yksi hankkeen pyrkimyksistä oli muuttaa suomalaisen palvelujärjestelmän toimintaa siten, että se olisi lasten ongelmia ennaltaehkäisevää ja tuottaa tähän työhön näyttöön perustuvat menetelmät. Vuosien kuluessa hanke laajeni ja nyt puhutaan TLP -työstä, joissa Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito ovat matalan kynnyksen menetelmät. Näitä kutsutaan Lapset puheeksi -työksi ja -työmalliksi. Lapset puheeksi työn tarkoituksena on tukea lapsen suotuisaa kehitystä, ennaltaehkäistä ongelmia ja kantaa lasta silloin, kun joissain kehitysympäristöissä on ongelmia. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Puheeksiotto on tilanne, jossa tuodaan esille huolia. Hoitotyössä puheeksi ottamista edeltää yleensä huoli asiakkaasta tai hänen läheisistään. Ammattilaisen tekemä puheeksiotto on menetelmä, jonka tavoitteita ovat yhteistyön aikaansaaminen ja asioiden kehittyminen myönteiseen suuntaan. Puheeksioton periaatteita ovat asiakkaan kunnioittaminen, tuen antaminen ja dialogisuus. (Eriksson & Arnkil 2012, 29.) Lapset puheeksi -menetelmä perustuu Yhdysvalloissa kehitettyyn Beardsleen perheinterventioon (Beardslee, Gladstone, Wright & Cooper 2003) ja sen kehittäjinä Suomessa toimivat lastenpsykiatri ja emeritustutkimusprofessori Tytti Solantaus sekä filosofian tohtori Mika Niemelä. Työmalli kehitettiin alun perin Solantauksen toimesta psykiatrisen terveydenhuollon piiriin. Sen tarkoituksena oli ehkäistä mielenterveyden ongelmien siirtymistä sukupolvelta toiselle. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Hankkeen edetessä menetelmä on jalostunut ja sitä käytetään nykyään esimerkiksi aikuisten ja lasten terveys- ja sosiaalipalveluissa, varhaiskasvatuksessa, kouluissa, palkolaiskeskuksissa ja vankiloissa eri ammattiryhmien toteuttamana. Yksinkertaistettuna työ on lapsen ja nuoren arjen sujumisen turvaamista vahvistamalla lasta suojaavia tekijöitä. Työ pyrkii kannattelemaan lapsen arkea ymmärtämällä ja vastaamalla hänen tarpeisiinsa. Käytännössä se tapahtuu järjestämällä arjesta sellaista, jossa lapsi saa kokea iloa, yhteenkuuluvuutta lapsiryhmään ja aikuisiin sekä haasteita, jotka ovat lapsen kehitykselle tarpeellisia. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Lapset puheeksi –menetelmän avulla selvitetään ja tuetaan lapsen pärjäävyyttä, joka on yksi menetelmän keskeisistä käsitteistä. *Pärjäävyydellä* tarkoitetaan prosessia, joka syntyy yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Se kuvaa sitä, kuinka ongelmista huolimatta elämä voi sujua tavallisesti. Lapset puheeksi –menetelmässä pärjäävyyttä kuvataan käsitteillä *vahvuus* ja *haavoittuvuus*. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Menetelmässä vahvuus tarkoittaa asiaa, joka lapsen arjessa sujuu mahdollisista ongelmista huolimatta. Haavoittuvuus taas merkitsee asiaa tai tilannetta, jossa ongelmia ilmenee tai jonka pelätään aiheuttavan ongelmia tulevaisuudessa. Vahvuuksista ja haavoittuvuuksista keskusteleminen on menetelmän keskiössä, joten työntekijöiden ja perheen on tärkeää sisäistää näiden käsitteiden merkitys. Menetelmässä on olennaista erityisesti vahvuuksien tukeminen ja niihin palaaminen. Mikäli arjesta löytyy tilanteita, joissa haavoittuvuuksia ilmenee, tulisi lapsen saada niihin konkreettista apua. Menetelmässä pyritään varhaiseen puuttumiseen huomaamalla jo pieniäkin asioita, jotka eivät suju, sillä ne voivat kasvaa suuriksi, mikäli niihin ei puututa. (Solantaus & Niemelä 2016.)

2.3.1 Lapset puheeksi -keskustelu ja -neuvonpito

Työmalli on kaksiportainen. Se alkaa Lapset puheeksi -keskustelulla ja jatkuu tarvittaessa neuvonpitoon. Lapset puheeksi -keskustelu käydään vanhemman kanssa ja lapsen osallistumista harkitaan tapauskohtaisesti. Keskustelun runkona käytetään lokikirjaa (Taulukko 1), joka on laadittu vastamaan lapsen kehitysvaihetta ja -ympäristöä. (Solantaus & Niemelä 2016.) Omat lokikirjat on laadittu varhaiskasvatukseen, alakouluihin, yläkouluihin sekä yhteistyöhön muissa palveluissa. Eri palveluihin on laadittu omat lokikirjat vauvan odotukseen, vauvaikään, taaperoikään, leikki-ikään, alakouluikänsä ja murrosikänsä- ja nuoruusikänsä. Lisäksi on olemassa erillinen lokikirja ”Kun vanhemmalla on mielenterveyden ongelmia”. (Suomen Mielenterveysseuran www-sivut 2019.)

Ennen keskustelua vanhemmat saavat lokikirjan kotiin tutustuttavaksi ja heille selvitetään termit *vahvuus* ja *haavoittuvuus*. Keskustelussa kartoitetaan lapsen arjen suju-

mista eri kehitysympäristöissä. Kun keskustelu käydään aikuisten palvelussa, on tarkoituksena tukea perhettä ja arkipäivän sujumista vanhemman sairauden ja oireiden kanssa. Päivähoidon ja koulun piirissä keskustelu taas tapahtuu kahden kasvattajan välillä, jolloin työntekijän ei tarvitse ottaa kantaa vanhemman ongelmiin, vaan keskittyä lapsen tilanteeseen. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Taulukko 1. Esimerkki lokikirjan rakenteesta. (Solantaus & Niemelä 2018.)

Leikki-ikä, lapsi kotona		
1. Mitä haluaisitte kertoa lapsesta? Millainen hän on?		
2. Lapsen ja vanhempien suhteet ja kanssakäyminen Onko jotain erityistä mistä pidätte?	vahvuus	haavoittuvuus
3. Yhdessäolo, leikit ja toiminta sisarusten kesken Mistä he erityisesti nauttivat?	vahvuus	haavoittuvuus
4. Lapsen tunteet ja mieliala	vahvuus	haavoittuvuus
5. Lapsen toiminta ja käyttäytyminen	vahvuus	haavoittuvuus
6. Arkisten rutiinien ilmapiiri ja sujuminen		
Aamutoimet	vahvuus	haavoittuvuus
Syöminen	vahvuus	haavoittuvuus
Ulkoilu	vahvuus	haavoittuvuus
Nukkumaan meno, uni, herääminen	vahvuus	haavoittuvuus
7. Ristiriidat ja konfliktit lapsen kanssa Mistä ne syntyvät, miten toimintaan? Onko ollut tilanteita, joissa on käyty käsiksi?	vahvuus	haavoittuvuus

Mikäli sellaisia ongelmia ilmenee, joiden kanssa perhe ei koe pärjäävänsä, aletaan valmistella neuvonpitoa. Neuvonpito perustuu Lapset puheeksi -keskustelussa tunnistettuihin vahvuuksiin ja haavoittuvuuksiin. Neuvonpidon aiheiksi valitaan ne vahvuudet, jotka ovat keskeisiä kannattelevia tekijöitä lapsen arjessa. Haavoittuvuuksista valitaan ne, jotka vaativat nopeaa toimintaa. Tavallisesti neuvonpitoon valikoituu kahdesta neljään aihetta. Lapset puheeksi työssä korostuu vahvuuksien merkitys. Mitä vaikeampi tilanne on, sitä tärkeämpää on vahvuuksien vahvistaminen. Esimerkiksi pientenkin ilon hetkien lisääminen perheen arjessa voi olla käännteentekevää. Lähtökohtana on, että asianomistajat kertovat itse asioistaan. Neuvonpitoon pyydetään vain sellaisia henkilöitä, jotka voivat tehdä konkreettisia tekoja seuraavien lähiviikkojen aikana. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Neuvonpidossa on neljä vaihetta. Johdannon pitää yleensä valmisteluissa auttanut työntekijä, joka toimii myös puheenjohtajana. Seuraavana esitellään valitut aiheet antamalla puheenvuoro asianomistajille. Heillä tulee olla rauha puhua ilman keskeytyksiä ja kaikki aiheet otetaan esille rauhalliseen tahtiin. Puheenjohtajan rooli on tukea keskustelua. Keskusteluosuuden tavoite on selventää, miksi tapaaminen on järjestetty, millaisia tarpeita ja toiveita asianomistajilla on ja pohtia mitä itse kukin voi tehdä lähipäivien ja -viikkojen aikana. Viimeisessä vaiheessa tehdään muistio, josta selviää mitä osallistujat lupaavat käytännössä tehdä ennen seuraavaa tapaamista. Lopuksi sovitaan seuraavat tapaamiset. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Seurantaneuvonpidoissa kokoontuvat samat osallistujat kuin aiemmin. Seurannassa käydään läpi nykyinen tilanne, ovatko konkreettiset teot toteutuneet ja onko niistä ollut apua. Pohditaan myös mikä toiminta ei onnistunut ja mitä olisi voinut tehdä toisin. Näin syntyy lapsen ympärillä toimiva perustiimi, joka oppii menneestä ja korjaa toimintaansa. Lapset puheeksi -työmalli pyrkii ratkaisemaan tyypillisen verkostotyön ongelmia. Tavanomaista on, että verkostokokouksissa käydään ensin läpi ongelmat, joihin halutaan muutoksia, mikä johtaa kielteiseen ilmapiiriin ja antaa lapsesta negatiivisen kuvan. Myös kertaluonteisuus, seurannan puuttuminen ja hajanaisuus ovat yleisiä ongelmia moniammatillisessa yhteistyössä. (Solantaus & Niemelä 2016.)

2.3.2 Lapset puheeksi -menetelmän vaikuttavuus

Lapset puheeksi -menetelmän vaikuttavuutta on tutkittu sen kehittäjien toimesta massennusta ja syöpää sairastavien vanhempien perheissä. Myös Australiassa on tutkittu menetelmää psyykkisesti sairaiden vanhempien hoidossa. Työ on todettu turvalliseksi sen kohteille ja työn tulokset ovat lasten oireilua vähentäviä sekä vanhemmuutta tukevia. Myös työntekijöiden motivaation on todettu kasvavan heidän tukiessaan perheitä menetelmän avulla. (Mielenterveystalon [www-sivut](http://www.sivut) 2019.) Raahen kunnassa menetelmä on otettu käyttöön universaalina, eli kaikille lapsiperheille sovituissa kehitysvaiheissa tarjottavana. Lastensuojelutoimenpiteiden on todettu vähentyneen näin toimitaessa. Perhetyön palveluiden käyttö on lisääntynyt, mutta niiden painopiste on toivottu siirtynyt erityispalveluista perustason työhön. (Solantaus & Niemelä 2016.)

Menetelmän vaikuttavuutta lasten oireiluun selvitettiin esimerkiksi tutkimuksessa, jossa verrattiin Breadsleen perheinterventiota (Breadslee ym. 2003) ja Lapset puheeksi -keskustelua. Menetelmän vaikuttavuutta tutkittiin perheissä, joissa vanhempi sairastaa masennusta. Breadsleen perheinterventio (tai Lapset puheeksi -perheinterventio) on intensiivisempi menetelmä, jossa tapaamiset ovat pidempiä ja niihin osallistuvat koko perhe. Molemmissa vertailuryhmissä lasten oireilu väheni 1,5 -vuotisseurannassa. Lasten masennusoireet vähenivät enemmän perheinterventiossa, kun taas Lapset puheeksi -menetelmän vahvuutena oli lasten depressiivisten ajattelumallien ja syyllisyyden korjaantuminen. (Solantaus, Paavonen, Toikka & Punamäki 2010.)

Niemelän tutkimuksesta selviää, että 6.6 % suomalaisista kokee vanhemman sairastumisen syöpään alle 21-vuotiaana. Merkittävä osa heistä tarvitsee psykiatrisen erikoissairaanhoidon palveluita elämänsä aikana. (Niemelä, Paananen, Hakko, Merikukka, Gissler & Räsänen 2012.) Lapset puheeksi -menetelmä todettiin käyttökelpoiseksi ja lapsen oireita vähentäväksi myös vanhemman sairastaessa vakavaa somaattista sairautta (Niemelä, Repo, Wahlberg, Hakko & Räsänen 2012).

2.3.3 Kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmästä

Lapset puheeksi -menetelmää on käytetty ympäri Suomea jo joitakin vuosia. Sen tiimoilta on tehty opinnäytetöitä, jotka kertovat menetelmän käyttäjien kokemuksista. Esimerkiksi kasvatusalalla on tutkittu opettajien ja huoltajien käsityksiä Lapset puheeksi -keskustelusta. Lapset puheeksi -keskusteluun suhtautuminen on yhteydessä siihen, mitä huoltajat ja opettajat ajattelevat kodin ja koulun välisestä yhteistyöstä. Ne, jotka ajattelevat kasvatusvastuun olevan kodin ja koulun yhteinen asia, kokevat menetelmän hyödylliseksi. Menetelmän taas kokevat tarpeettomaksi ne, joiden käsityksen mukaan opettajan ja huoltajan ei tarvitse pyrkiä kasvatuskumppanuuteen. Koulumaailmassa menetelmän pohjana käytettävä lokikirja on koettu osittain vaikeaselkoiseksi. Tutkimuksesta selviää myös menetelmäkoulutuksen tärkeys opettajien näkökulmasta. Puutteellinen perehdytys aiheuttaa epävarmuutta opettajissa, koska silloin heillä ei ole tarpeeksi tietoa Lapset puheeksi -työn lähtökohdista ja käsitteistä keskusteluiden to-

teuttamiseksi. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista koki kuitenkin, että Lapset puheeksi -keskustelusta oli heille hyötyä. Heidän mukaan menetelmän käytöllä oli vaikutusta heidän rooleihinsa ja asemaansa lapsen kasvattajina. Huoltajien ensisijaisuus lapsen kasvattajina korostui keskustelun kautta. Opettajan ja huoltajan välinen asiantuntijuus jakaantui haastateltavien mukaan tasaisesti. (Korpijärvi 2018.)

Lapset puheeksi -menetelmää on selvitetty myös useissa AMK -opinnäytetöissä. Ne kuvailevat Lapset puheeksi -työn käyttöönottoon liittyviä asenteita ja käsityksiä. Hoitotyön ja sosiaalialan opinnäytetöissä Lapset puheeksi -menetelmää on kuvattu kouluterveydenhoitajien, äitiys- ja lastenneuvolassa työskentelevien terveydenhoitajien, psykiatrisella osastolla työskentelevien sairaanhoitajien, sosiaalityöntekijöiden sekä sädehoitoa saavien syöpäpotilaiden näkökulmasta. Opinnäytetöistä selviää, että Lapset puheeksi -menetelmästä on paljon hyviä kokemuksia käytännön hoitotyössä ja sosiaalityössä.

Sosiaalialan työntekijöiden mukaan menetelmän käyttöön tuo haasteita prosessiin sitoutuminen, resurssipula ja palvelujärjestelmän kankeuden mukanaan tuomat vaikeudet (Heikkinen, Lahtinen & Mikkonen 2016). Myös menetelmässä käytettävien loki-kirjojen määrä ja oikean lomakkeen löytäminen on koettu haastavana (Pyrrö, Juntunen, Jurvelin & Pirskanen 2017). Sairaanhoitajat korostavat menetelmän toimivuuden kannalta olevan tärkeää se, että työyhteisö olisi moniammatillinen ja yhteistyötahot toimivia (Pietikäinen & Keskinen 2014). Tarkastelluissa opinnäytetöissä ilmeni, että työntekijät toivoisivat organisaatioissaan olevan enemmän aikaa keskusteluiden käymiselle. Myös potilaat toivovat pidempiä keskusteluita ja useampia tapaamisia, jotta perheen asiat tulisi käsiteltyä (Junttila, Laurila & Saarni 2016). Lapset puheeksi -menetelmälle on toivottu myös enemmän näkyvyyttä ja yhteistä sitoutumista sen käyttöön (Haapalahti, Niemelä & Vuorna 2016).

Sosiaali- ja terveysalojen opiskelijoiden kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta on selvitetty aiemmin AMK-opinnäytetyössä Oulun ammattikorkeakoulussa. Sen mukaan opiskelijat pitävät koulutusta tärkeänä ja hyödyllisenä omaa tulevaisuutta sekä työuraa ajatellen. Opiskelijat pitävät ennaltaehkäisevää työtä merkittävänä lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukemisessa. Koulutuksessa opiskelijoiden oppi-

mista edistivät oma motivaatio sekä pari- ja ryhmätyöskentely. Opiskelijat kehittäisivät koulutusta siten, että se edistäisi palvelujärjestelmän asiantuntijuuden hallitsemista. (Kemilä & Ruokamo 2017.)

2.4 Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus Satakunnan ammattikorkeakoulussa

Satakunnan ammattikorkeakoulussa hoitotyön ja sosiaalialan opiskelijoiden koulutukseen kuuluvat Lapset puheeksi -teoriaopinnot antavat opiskelijalle perustiedot Lapset puheeksi -keskustelusta ja -neuvonpidosta. Koulutus sisältyy lasten ja nuorten hoitotyön harjoittelun tunteihin ja sen laajuus on 16 tuntia, josta lähiopetusta on 12 tuntia. Neljä tuntia on varattu itsenäiseen opiskeluun. Lähiopetus on jaettu kolmeksi neljän tunnin koulutuspäiväksi. Ensimmäisenä koulutuspäivänä käydään läpi Lapset puheeksi -menetelmän taustoja, teoriaa ja keskeisiä käsitteitä sekä tutustutaan Lapset puheeksi -keskustelun kulkuun. Koulutuspäivän jälkeen opiskelija tekee lokikirjan avulla tuttavapiirissään yhden Lapset puheeksi -keskustelun ja laatii siihen kuuluvan toimitasuunnitelman. Toisena koulutuspäivänä keskustellaan opiskelijoiden tekemistä Lapset puheeksi -keskusteluista ja kerrataan teoriaa. Lisäksi perehdytään Lapset puheeksi -neuvonpitoon ja siihen valmistautumiseen. Kolmantena koulutuspäivänä harjoitellaan neuvonpitoa ryhmissä, joissa jokainen saa roolin perheenjäsenenä tai työntekijänä. Lopuksi kerrataan vielä teoriaa ja perehdytään siihen, miten Lapset puheeksi -menetelmä on mahdollista tuoda kunta- ja organisaatiotasolle. Koulutus päättyy kertaavalla tentillä ja opiskelijoiden kirjallisella palautteen annolla. Opiskelijat saavat koulutuksesta todistuksen, mutta sitä ennen tulee heidän tehdä vielä toinen Lapset puheeksi -keskustelu, joka raportoidaan kirjallisesti. Pätevöityäkseen menetelmäosajaksi opiskelijan tulee täydentää osaamistaan menetelmätyönohjauksella siirryttyään työelämään. (Tuliniemi sähköposti 12.2.2019.)

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) hoitotyön opiskelijoiden kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta. Tavoitteena on tuottaa tietoa, jota voidaan käyttää koulutuksen kehittämiseksi. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia opiskelijoilla on Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta?
2. Millaisia kokemuksia opiskelijoilla on Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen harjoituksista?
3. Miten opiskelijat omaksuivat Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen teoriassa?
4. Miten opiskelijat kehittäisivät Lapset puheeksi -menetelmäkoulutusta?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tiedonhaku

Opinnäytetyön tekeminen aloitettiin Lapset puheeksi -menetelmästä tehtyihin tutkimuksiin perehtymällä. Valitut tutkimukset on löydetty manuaalisesti Lapset puheeksi -menetelmää käsitteleviltä verkkosivuilta ja valintakriteerinä oli niiden saatavuus. Liitteessä 1 on taulukoitu valitut tutkimukset. Teoriaosuuden lähdekirjallisuutena on käytetty lisäksi näistä tutkimuksista kertovia tieteellisiä artikkeleita. Artikkelit löytyivät Medic -tietokannasta. (Taulukko 5).

Tietokannasta haettiin myös tutkimuksia moniammatillisesta ennaltaehkäisevästä työstä lasten hyväksi ja löydettiin kaksi tutkimusta, joka käsittelevät aihetta lasten kaltoinkohtelutilanteiden näkökulmasta. Opinnäytetyön aiheen kannalta oli aiheellista selvittää myös muista opinnäytetöistä, millaisia kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmästä on aikaisemmin. Theseus -tietokannasta haettiin systemaattisesti AMK-opinnäytetöitä, joissa selvitettiin Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä sosiaali- ja terveysalalla. Lisäksi löydettiin yksi opinnäytetyö kasvatustieteen alalta, joka haluttiin ottaa mukaan, koska se oli tuore ja tasoltaan Pro gradu tutkielma.

Taulukko 2. Tiedonhaku, julkaisuaika 2009-2019.

Tietokanta	Hakusanat	Tulokset	Hyväksytyt
Medic	”lapset puheeksi”	4	4
Medic	lapset and ennaltaehkäisy and moniammatilli*	5	2
Theseus	”lapset puheeksi” and kokemuksia	203	9
Google	lapset puheeksi pro gradu	192 000	1

4.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi on laadullinen tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan tuottaa näyttöön perustuvaa tietoa hoitotyön kehittämiseksi. Tutkimuksessa keskeistä on tutkimukseen osallistuvien näkökulma tutkittavana olevaan ilmiöön, kuten potilaiden käsitykset sairastamisesta tai hoidosta. (Kylmä, Rissanen, Laukkanen, Nikkonen, Juvakka & Isola 2008, 23.)

Sisällönanalyysillä pyritään tiivistämään ja selkeyttämään tutkimusaineistoa, menettämättä kuitenkaan sen sisältämää informaatiota. Hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota, jonka perusteella voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Aineiston laadullinen käsittely perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jossa aineisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Päättelyä ohjaavat tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymysten asettelu. Aineistoa tutkitaan systemaattisesti mahdollisimman avoimin kysymyksin. Tekstin sanojen ja ilmauksien luokittelu tapahtuu induktiivisesti niiden teoreettisten merkitysten perusteella. Luokkien annetaan siis muodostua aineistosta käsin. (Kylmä ym. 2008, 24.)

Aineiston analyysi alkaa kokonaisuuden hahmottamisella. Syvällinen tutustuminen aineistoon on tärkeää, jotta myöhemmin aineistosta irrotettavat elementit sijoittuisivat laajempaan kontekstiin. Aineiston hahmottamiseksi se luetaan läpi useaan kertaan ja mahdollisesti kirjoitetaan siitä tiivistelmiä tai käsitekarttoja. Hahmottamisen jälkeen tutkimus etenee yksityiskohtaiseen analyysiin. Se on prosessi, johon sisältyy pelkistäminen, ryhmittely ja abstrahointi, eli käsitteellistäminen. Pelkistäminen tarkoittaa tutkittavaa ilmiötä kuvaavien tekstinosien etsimistä ja tunnistamista. Sen jälkeen tekstinosat ryhmitellään tekstinkäsittelyohjelmassa niiden erojen ja yhtäläisyyksien perusteella. Ryhmittelyiden ja abstrahoinnin avulla syntyy vastauksia tutkimuksen tarkoitukseen ja tehtäviin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä edetään siis yhden haastattelun tarjoamasta kuvauksesta yleiskuvaukseen. (Kylmä ym. 2008, 25.) Taulukossa 2 kuvataan sisällönanalyysin vaiheet.

Taulukko 3. Opinnäytetyön sisällön analyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi 2018,123 mukaillen).

Työvaihe	Tehtävät
1. Kokonaisuuden hahmottaminen	Palautteiden litterointi
	Palautteiden lukeminen
2. Yksityiskohtainen analyysi	Tutkimuskysymyksiin vastaavien pelkistettyjen ilmauksien tunnistaminen ja alleviivaaminen
	Pelkistettyjen ilmaisujen ryhmittely samankaltaisuuksien perusteella
	Ilmauksien yhdistäminen ja alaluokkien muodostaminen niistä
	Yhdistäminen yläluokiksi ja kokoavan käsitteen muodostaminen
3. Tutkimustulosten raportointi	
4. Johtopäätökset ja tutkimuksen arviointi	

Tämän opinnäytetyön tutkimusaineistona on käytetty Satakunnan ammattikorkeakoulun Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen palautekyselyitä vuodelta 2017. Palautteet ovat kolmelta eri opiskelijaryhmältä ja ne on annettu nimettömällä kyselylomakkeella koulutuksen lopussa. Tarkastelussa on 91 yhden A4 -pituista lomaketta, joissa kysytään avoimien kysymysten avulla opiskelijoiden kokemuksia koulutuksen sisällöstä ja kouluttajista sekä pyydetään opiskelijoilta kehittämisideoita. (Taulukko 3).

Taulukko 4. Palautekyselykysymykset (Tuliniemi 2019).

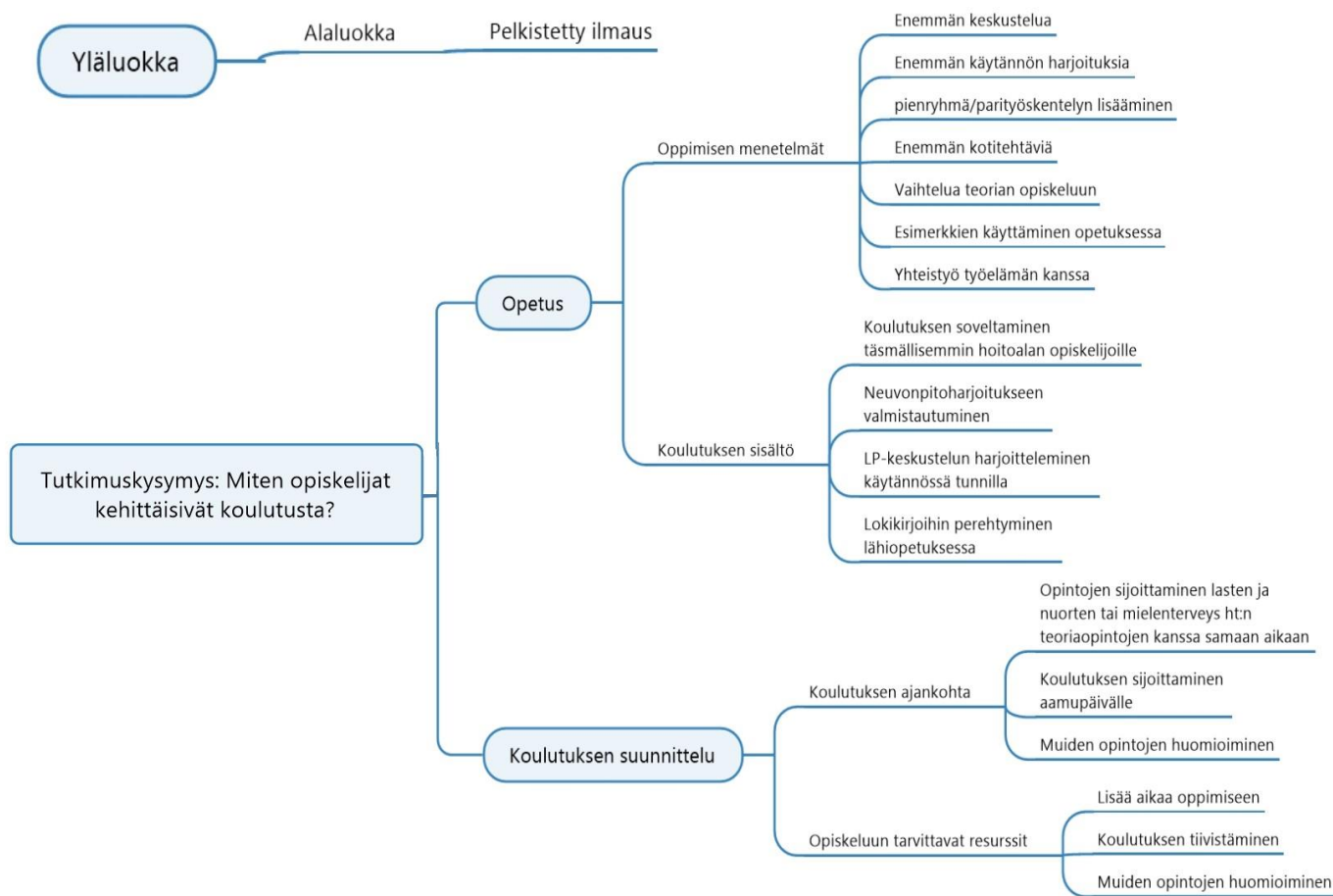
1. Miten arvioisit Lapset puheeksi -koulutusta kokonaisuutena? Sen tarve sairaanhoitajille/terveydenhoitajille.
2. Miten Lapset puheeksi -keskustelu tuli teoriassa tutuksi?
3. Miten Lapset puheeksi -neuvonpito tuli teoriassa tutuksi?
4. Mitä sanoisit harjoituksista?
5. Mitä kehittämisideoita antaisit tälle 12 tunnin koulutukselle?
6. Millaista palautetta antaisit vielä kouluttajalle koko jaksosta?

Opiskelijoiden vastaukset kirjoitettiin puhtaaksi tekstinkäsittelyohjelmalla, jolloin analysoitavaa tekstiä saatiin 6372 sanaa. Palautteet luettiin läpi muutaman kerran yleiskuvan muodostamiseksi. Yksityiskohtainen analyysi tehtiin tutkimuskysymys kerrallaan. Analyysi päätettiin aloittaa viimeisestä tutkimuskysymyksestä, jossa haettiin koulutuksen kehittämideoita. Oletuksena oli, että kehittämisideoiden löytäminen tekstistä olisi suhteellisen helppoa ja siten hyvä lähtökohta aloittaa tutkimusmenetelmän sisäistäminen. Kaikki tutkimuskysymykseen vastaavat tekstin osat kopioitiin erilliselle tiedostolle, josta ne ryhmiteltiin taas uudelle tiedostolle samankaltaisuuksien mukaan taulukoihin. Samankaltaisille kehitysideoille luotiin pelkistetyt ilmaukset kuten taulukossa 4.

Taulukko 5. Esimerkki pelkistämisestä.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
...käytäisiin hiukan erilaisia lokikirjoja läpi.	Lokikirjoihin perehtyminen lähiopetuksessa
Hieman parempi perehdytys lokikirjojen käyttöön.	
Ehkä lokikirjojen sisältöä voisi koulutuksessa avata enemmän.	
Lokikirja oiva apu ja olisi hyvä olla mukana luennoilla, että voisi tutustua.	
Lokikirja paikan päällä tutustuttavaksi.	

Kehitysideat, jotka vaikuttivat uniikeilta, jätettiin vielä pelkistämättä. Kaikki pelkistetyt ilmaisut koottiin käsitekartaksi, (Kuvio 1.) jossa ne ryhmiteltiin ala- ja yläluokkiin. Luokittelun jälkeen, myös uniikit kehitysideat pelkistettiin ja ne löysivät paikkansa alaluokista. Tutkimustulosten runko muodostettiin tutkimuskysymyksistä. Käsitekarttojen avulla tutkimustulokset jäsenneltiin tekstiksi, jota havainnollistettiin tutkimusaineistosta poimituilla kuvaavilla alkuperäisillä ilmauksilla.

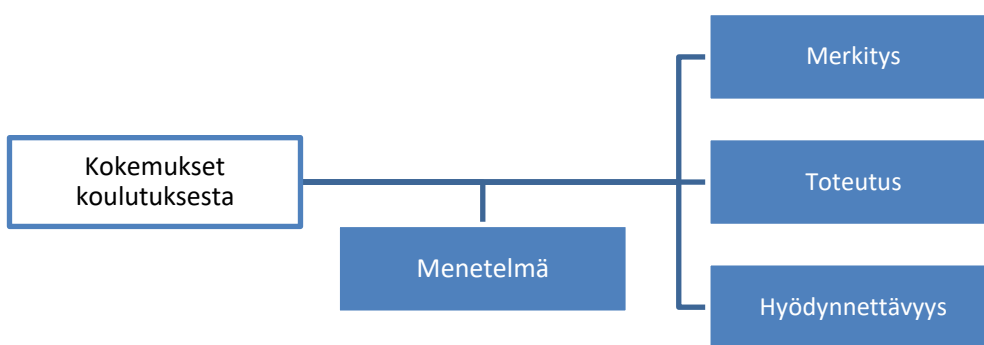

Kuvio 1. Esimerkki pelkistettyjen ilmausten ryhmittelystä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Opiskelijoiden kokemukset Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta

Opiskelijat kuvailivat monipuolisesti kokemuksiaan Lapset puheeksi -koulutuksesta. Opiskelijat pohtivat koulutusta sen merkityksen, toteutuksen ja hyödynnettävyyden näkökulmista. Lisäksi opiskelijat arvioivat Lapset puheeksi -menetelmän käyttökelpoisuutta, tarvetta ja toimivuutta. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Tutkimuskysymyksestä 1. muodostetut yläluokat.

Opiskelijoiden kokemukset Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta olivat enimmäkseen positiivisia, sillä valtaosa opiskelijoista piti koulutusta hyvänä ja sen aihetta tärkeänä. Koulutuksen kuvailtiin herättäneen uusia ajatuksia perheiden hyvinvoinnista ja lasten huomioimisesta vanhemman sairastaessa. Käsitellyt asiat olivat opiskelijoille uusia ja he saivat uutta, syventävää tietoa. Eräs opiskelija kuvasi koulutuksessa korostetun moniammatillisen yhteistyön hyvänä asiana. Koulutuksen ajateltiin myös tukevan ammatti-identiteetin kehittymistä.

Vastaaja 8: ”Hyvä koulutus, hyvä työväline tulevaan työhön. Ennalta ehkäiseminen on tänäpäivänä tärkeä juttu!”

Vastaaja 63: ”Tarpeellinen, aina on tärkeää tukea lapsiperheiden hyvinvointia.”

Vastaaja 1: ”Sairaanhoitajat ja terveydenhoitajat joutuvat työssään erilaisiin haastattelu ja neuvottelutilanteisiin, joten asian harjoittelu on mielestäni tärkeää, mitä saisi kyllä olla enemmänkin.”

Opiskelijat kuvailivat laajasti kokemuksiaan koulutuksen toteutuksesta. Opiskelijat antoivat palautetta koulutuksen rakenteesta, mielekkyydestä ja opetuksen laadusta. Koulutuksen rakennetta pidettiin selkeänä ja ytimekkäänä. Koulutuksen sisältö koettiin sopivan laajuiseksi ja kattavaksi. Koulutuksen jakamista kolmelle eri päivälle pidettiin hyvänä oppimisen kannalta. Koulutuksen mielekkyydestä kertoo opiskelijoiden kuvaukset mukavasta koulutuksesta, jonka aihe oli mielenkiintoinen. Koulutuksen dialoginen luonne koettiin hyväksi. Keskustelu oli opiskelijoiden mukaan mielenkiintoista ja opettavaista. Opetus oli opiskelijoiden mukaan laadukasta ja hyvin suunniteltua. Opetuksessa hyvänä pidettiin myös monipuolisuutta ja käytännön esimerkkien käyttämistä teoretiedon havainnollistamiseksi.

Vastaaja 66: ”Asia on sopivasti tiivistetty ja koulutus opetti aiheen selkeästi.”

Vastaaja 29: ”Melko monipuolinen. Käytännön harjoittelu, sekä itsenäisesti, että ryhmässä. Toisaalta taas sopiva teoriaosuus tekivät koulutuksesta toimivan kokonaisuuden.”

Vastaaja 58: ”Kivat rennot tunnint. Keskustelut hyviä, avoimia ja opettavaisia.”

Vastaaja 11: ”Mielestäni tunneilla oli rento sekä avoin ilmapiiri.”

Vastaaja 36: ”Käytännön esimerkkejä oli hyvin teorian avaamiseksi.”

Koulutuksen ja Lapset puheeksi -menetelmän soveltuvuutta hoitotyöhön oli kysytty palautelomakkeessa erikseen ja opiskelijat olivat pohtineet paljon sen hyötyjä itselleen. Opiskelijat kokivat koulutuksen olleen hyödyllinen tulevaisuutta ajatellen ja sen antavan menetelmän osaamisen lisäksi hyviä lähtökohtia lapsiperheiden kohtaamiseen ja puheeksi ottoon yleisemmälläkin tasolla. Tarve menetelmälle oli tunnistettu ja nähtiin, että yhteiskunnassa olisi tällä hetkellä kysyntää menetelmän käytölle. Osa opiskelijoista koki menetelmän olevan hyödyllinen ainoastaan, jos työskentelisi tulevaisuudessa lasten parissa. Osa opiskelijoista, jotka eivät aikoneet suuntautua lasten hoitotyöhön tai eivät varsinaisesti työssään kohdanneet lapsia, eivät kokeneet koulutusta tarpeelliseksi.

Vastaaja 22: ”Mielestäni jakso oli hyödyllinen, koska Lapset puheeksi -menetelmä on yleistymässä ja tulen luultavasti käyttämään sitä vielä työssäni.”

Vastaaja 69: ”Kohtaan tulevassa työssäni vanhempia, jotka sairastavat/sairastuvat äkillisesti. Tällaisissa tilanteissa minulla on keskustelurunko olemassa, jota voin käyttää.”

Vastaaja 62: ”Jakso oli mielenkiintoinen ja koulutuksesta tulee varmasti olemaan hyötyä tulevaisuudessa, vaikka en varsinaisesti lasten parilla työskentelisi.”

Vastaaja 41: ”Helposti hyödynnettävissä myös sairaalamaailmassa.”

Vastaaja 68: ”Mielestäni riippuu paljon, että mihin on työllistymässä, että kuinka hyödyllinen koulutus on. Esim. minulle en kokenut koulutuksesta olleen paljon hyötyä, koska en ole kiinnostunut työskentelemään lasten kanssa.”

Palautelomakkeessa kysyttiin koulutuksen soveltuvuudesta sairaanhoitaja/terveydenhoitajaopintoihin. Tämä kysymys jakoi vastauksia. Osa opiskelijoista oli sitä mieltä, että koulutus sopii hyvin sekä sairaanhoitajan että terveydenhoitajan koulutuksiin. Isossa osassa vastauksista todettiin kuitenkin koulutuksen olevan hyödyllisempi tai tarpeellisempi terveydenhoitajille kuin sairaanhoitajille. Muutama sairaanhoitajaopiskelija ei usko käyttävänsä menetelmää paljoakaan tulevaisuudessa. Ajateltiin esimerkiksi, että sairaanhoitajien työssä ei ole tällaiselle työskentelylle aikaa. Osa opiskelijoista ei myöskään nähnyt, että sairaanhoitaja työskentelisi ympäristössä, jossa menetelmästä olisi hyötyä.

Vastaaja 65: ”Hyödyllinen koulutus, josta apua niin sairaanhoitajan kuin terveydenhoitajankin työssä.”

Vastaaja 86: ”Kokonaisuutena varmasti tarpeellinen sairaanhoitajille, jollei suoraan tällaisenaan niin ainakin sovellettuna. Lasten huomiointi saattaa monesti unohtua vanhemman sairastuessa.”

Vastaaja 80: ”Terveystenhoitajat voivat hyötyä ehkä enemmän tästä koulutuksesta riippuen työpaikasta. Sairaanhoitajana on mielestäni hyvä tietää tällaisesta tavasta hoitaa lasten ja nuorten ”ongelmia”.”

Vastaaja 85: ”Sairaanhoitajana en usko käyttäväni menetelmää paljoakaan! Terveystenhoitajan työssä hyvä apuväline.”

Vastaaja 36: ”Soveltuu hyvin, koska minusta tulee terveystenhoitaja.”

Vastaaja 64: ”Voisin kuvitella, että tästä on jatkossa enemmän hyötyä terveystenhoitajille.”

Lapset puheeksi -menetelmä koettiin hyväksi ja käyttökelpoiseksi. Opiskelijat uskoivat menetelmän käytön helpottavan lapsiperheiden tukemista. Menetelmä nähtiin hyvin konkreettisenä työvälineenä. Eräs opiskelija tosin ajatteli menetelmän olevan menetelmä muiden joukossa siitä, miten keskustella vanhempien kanssa lapsen kasvusta ja kehityksestä. Opiskelijoiden mukaan menetelmän vahvuus on sen monipuolinen käyttökelpoisuus erilaisissa tilanteissa kaikille perheille.

Vastaaja 15: ”Idea on hyvä ja toimiva. Eri ammattilaisten yhteistyö hyvä juttu.”

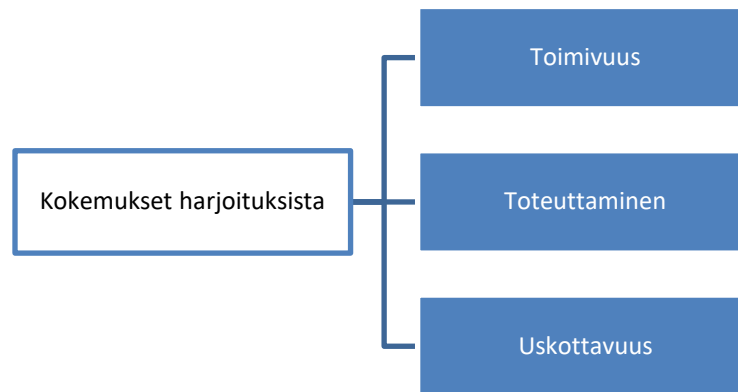
Vastaaja 49: ”Hyvät työkalut lapsiperheen hyvinvoinnin helppoon tukemiseen.”

Vastaaja 16: ”Hoitajan tulisi osata ottaa puheeksi kaikkia vaikeitakin asioita. Luulen että Lapset puheeksi on siihen hyvä menetelmä. Ainakin sillä voi karottaa perheiden hyvinvointia.”

Vastaaja 37: ”Matalan kynnyksen puheeksiottoväline, kaikenlaisten perheiden kanssa ja kaikissa tilanteissa sovellettavissa.”

5.2 Opiskelijoiden kokemukset koulutuksen harjoituksista

Lapset puheeksi -menetelmäkoulutukseen kuului kaksi Lapset puheeksi -keskusteluharjoitusta, jotka tehtiin kotitehtävinä sekä yksi neuvonpitoharjoitus lähiopetuksessa. Opiskelijoiden mielipidettä koulutuksen harjoituksista oli kysytty palautelomakkeessa erillisellä avoimella kysymyksellä. Opiskelijat arvioivat kokemuksiaan harjoituksistaan niiden toimivuuden, toteuttamisen ja uskottavuuden kannalta. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Tutkimuskysymyksestä 2. muodostetut yläluokat.

Opiskelijoiden kokemukset koulutuksen harjoitusten toimivuudesta olivat hyviä. Harjoituksia kuvailtiin mukaviksi ja niiden keskusteleva toteutustapa koettiin hyväksi. Myös harjoitusten käytännönläheisyys teki niistä opiskelijoiden mielestä mielenkiintoisia. Harjoitukset auttoivat opiskelijoita sisäistämään koulutuksessa käsiteltyjä teoria-asioita ja hahmottamaan Lapset puheeksi -menetelmää kokonaisuutena. Harjoituksia kuvailtiin lisäksi erilaisiksi, antoisiksi, selkeiksi, tärkeiksi ja hyödyllisiksi.

Vastaaja 64: ”Ne (harjoitukset) olivat mielenkiintoisia ja konkretisoivat hyvin teoriaa”

Vastaaja 67: ”Neuvonpidon harjoitukset olivat hyviä. ”Vieras” asia, mutta harjoitus aiheutti keskustelua mistä oppii hyvin/jäi hyvin mieleen.”

Vastaaja 63: ”Kun teki itse oppi parhaiten. Olivat opettavaisia.”

Vastaaja 23: ”Kerrankin jotain erilaista!”

Vastaaja 71: ”Harjoitukset olivat käytännöllisiä ja hyviä.”

Opiskelijoiden mielipiteet harjoitusten toteuttamisesta erosivat toisistaan. Kiitosta sai se, että harjoitusten tekemiseen oli varattu riittävästi aikaa ja että ne olivat helppoja toteuttaa. Eräs opiskelija koki myös, että Lapset puheeksi -keskusteluharjoitus oli turvallista tehdä ensimmäisen kerran tutulle ihmiselle. Opettajan rooli lähiopetuksessa tehtävän neuvonpitoharjoituksessa koettiin hyväksi. Siinä opettaja toimi puheenjohtajana ja ohjasi tilannetta opiskelijoiden mukaan hyvin.

Vastaaja 69: ”Hyvin helppo toteuttaa käytännössä ja hyvä oppimiskeino.”

Vastaaja 22: ”Minusta tuntui turvallisesta tehdä haastattelu ensin tutulle henkilölle, eikä heti tuntemattomalle, koska itsekin vasta harjoittelen menetelmän käyttöä.”

Vastaaja 64: ”Opettaja hyvin ohjasi (neuvonpito)tilanteita, jos jotain meinasi jäädä huomioimatta tms.”

Muutama opiskelija taas oli kokenut harjoitukset hankaliksi toteuttaa, jos lähipiirissä ei ollut lapsiperheitä. Osa koki myös tutun haastattelemisen hankalana. Opiskelijat olivat pohtineet lisäksi paljon harjoitusten tilanteiden uskottavuutta. Osa opiskelijoista koki, että harjoitusten tilanteet eivät tuntuneet aidoilta. Sekä Lapset puheeksi -keskustelua ja neuvonpitoharjoitusta pidettiin keinotekoisina.

Vastaaja 15: ”Olisi hyödyllisempää tehdä esim. harjoittelussa. Oman sukulaiset/tutun kanssa ei kuitenkaan toimi samalla tavalla.”

Vastaaja 86: ”Neuvonpito harjoitus ei ollut niin opettava, koska tilanne ei ollut aito. Perusidea kuitenkin kävi ilmi.”

Vastaaja 57: ”...tietysti lavastettu tilanne on aina eri kuin aito...”

Vastaaja 81: ”Eivät olleet ihan todentuntuksia, mielestäni naapurin rooli ei oikein sopinut neuvonpitoon.”

5.3 Menetelmän teoreettisten perusteiden omaksuminen

Opiskelijat omaksuivat Lapset puheeksi -menetelmän teoriassa enimmäkseen hyvin. Menetelmän perusteet tulivat opiskelijoille selväksi ja he kokivat tutustuneensa menetelmään hyvin. Opiskelijoiden mukaan opittua teoriaa oli paljon ja he saivat työkaluja perheiden kohtaamiseen. Myös ymmärrys lasten hyvinvointiin vaikuttavista asioista lisääntyi. Opiskelijoille oli myös jäänyt hyvin mieleen asioita menetelmän vaikuttavuudesta.

Vastaaja 3: ”Ymmärsin menetelmän tarkoituksen ja pääsin sisälle siihen, miten tätä hyödynnetään ja miten se on toiminut.”

Vastaaja 19: ”Lait tulivat myös tutuimmaksi sekä lasta suojaavat tekijät olivat hyvää tietoa kuinka lasta tuetaan myös perheen ulkopuolella.”

Vastaaja 37: "Koen hallitsevani menetelmän perusteet, jatkossa kynnys on matala esim. osallistua neuvonpitoon."

Vastaaja 45: "Eryteisesti tilastot alueista joilla LP-menetelmää käytetään, vakuutti sen toimivuudesta. "

Lapset puheeksi -keskustelun teorian opiskelijat omaksuivat joko hyvin tai "ihan hyvin". Keskustelussa kysyttävät asiat jäivät hyvin opiskelijoiden mieleen ja keskustelun eteneminen näyttäytyi selkeänä. Teoriaosuus koettiin laajaksi ja useampi opiskelija oli sitä mieltä, että siihen perehtyminen vaatii itsenäistä opiskelua. Osalla teoria tuntui aluksi sekavalta, mutta kokonaisuus selkeytyi koulutuksen edetessä. Opiskelijat kokivat saaneensa riittävät teoretiedot Lapset puheeksi -keskustelusta ja moni kokee, että osaisi soveltaa sitä. Opiskelijat saivat lokikirjojen ja muiden koulutusmateriaalien avulla hyvän käsityksen keskustelun etenemisestä.

Vastaaja 82: "Luulen että osaisin kertoa keskustelun sisällöstä pääpiirtein."

Vastaaja 86: "Teoria tuli aiheesta tutuksi. Aluksi se tuntui sekavalta, mutta selkiintyi kyllä edetessä silloin kun teoriaa käytiin."

Vastaaja 1: "Keskustelun pohja tuli teoriassa riittävän tutuksi ja nyt osaisin soveltaa sitä tulevaisuudessakin"

Lapset puheeksi -neuvonpidon teorian opiskelijat omaksuivat hyvin, melko hyvin tai se tuli vähintäänkin tutuksi. Osalle opiskelijoista neuvonpito hahmottui heikommin kuin Lapset puheeksi keskustelu. Opiskelijoiden mieleen jäi parhaiten lähiopetuksessa tehdyt neuvonpitoharjoitukset. Opiskelijat ymmärsivät neuvonpidon teorian ja sen merkityksen.

Vastaaja 26: "Tämä jäi ehkä inan vieraammaksi sillä tätä ei harjoiteltu käytännössä, mutta odotan innolla että pääsisin harjoittelemaan neuvonpitoa."

Vastaaja 69: "Haavoittuvuuden ilmaannuttuna vanhempilähtöisesti, on tiedossa malli miten toimin tai ehdotan miten toimitaan."

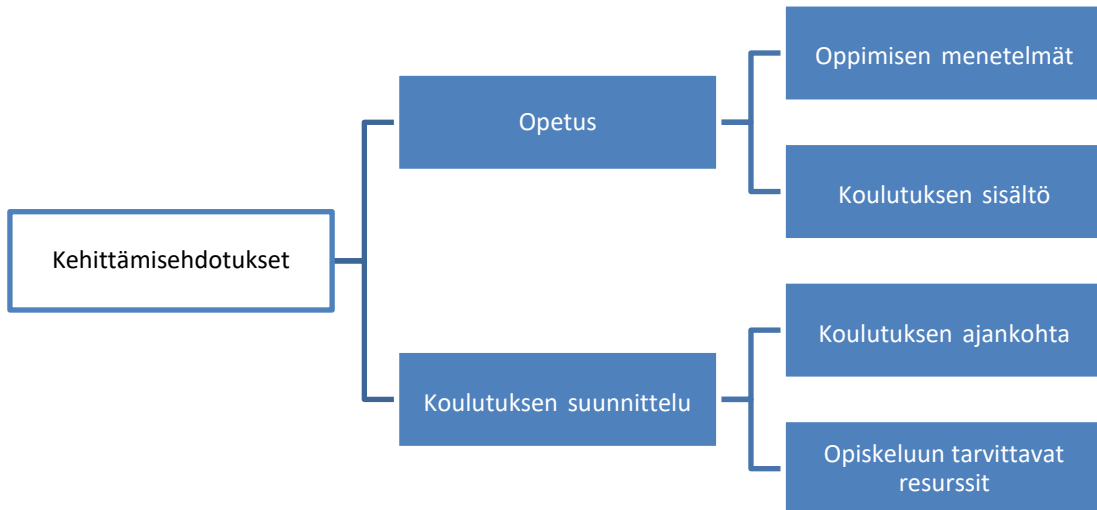
Vastaaja 71: "Ymmärsin neuvonpidon merkityksen."

Vastaaja 59: "Mielestäni oivalsin idean"

Vastaaja 23: "Hyvin, nyt tietää mitä pitäisi periaatteessa tehdä."

5.4 Opiskelijoiden kehittämisedotukset koulutukselle

Opiskelijat antoivat kehittämisehdotuksia koulutuksen opetukseen ja suunnitteluun. Opetukseen liittyen opiskelijoilla oli kehittämissideoita koskien oppimisen menetelmiä ja koulutuksen sisältöä. Koulutuksen suunnittelussa taas toivottiin otettavan huomioon koulutuksen ajankohta sekä opiskeluun tarvittavat resurssit. (Kuvio 4.)

Kuvio 4. Tutkimuskysymyksen 4. ylä- ja alaluokat.

Oppimisen menetelmistä dialogisuus oli mainittu monessa palautelomakkeessa hyväksi asiaksi. Opiskelijat kokevat oppivansa parhaiten keskustelun, esimerkkien ja käytännön harjoitusten kautta ja näiden osuuden koulutuksessa toivottiin olevan vieläkin suurempi. Toivottiin myös enemmän pienryhmä- tai parityöskentelyjä ja lisää kotitehtäviä. Esimerkkien käyttäminen opetuksessa koettiin hyvänä ja niitä olisi toivottu olevan enemmän. Osa toivoi jotakin vaihtelua teorian opiskeluun. Muutama opiskelija ehdotti, että koulutuksen tiimoilta tehtäisiin yhteistyötä työelämän kanssa ja moni opiskelija koki, että harjoitusten tekeminen esimerkiksi hoitotyön harjoittelussa olisi antoisampaa.

Vastaaaja 11: ”Ehdottomasti enemmän kotitehtäviä. Tunneilla voitaisiin tehdä enemmän ryhmä/paritehtäviä, sekä neuvonpito harjoituksia niin, että kaikki pääsevät osallistumaan.”

Vastaja 36: ”Käytännön esimerkit kiinnostavat -voisiko niitä olla enemmän? ”

Vastaja 4: ”Teoria -asian esittämistä voisi vielä enemmän tehdä jollain tavalla eri tavalla esitettäväksi. Luennoimistyyppinen -puhe jäi heikosti mieleen. ”

Vastaja 29: ”Enemmän keskustelua eri aiheista. ”

Vastaja 45: ”Yhteistyö tahojen kanssa, jotka käyttävät menetelmää työssänsä. ”

Opiskelijat toivoivat, että koulutuksen sisältöä olisi sovellettu täsmällisemmin hoitoalan opiskelijoille. He toivoivat myös mahdollisuutta valmistautua neuvonpitoharjoitukseen tietämällä etukäteen oman roolinsa siinä. Lapset puheeksi -keskustelua olisi haluttu harjoitella jo etukäteen lähiopetuksessa ennen keskustelun tekemistä tutulle. Jotkut kokivat lokikirjat vaikeaselkoisiksi ja vaikeasti lähestyttäväksi, joten niihinkin opiskelijat olisivat toivoneet tarkempaa perehdytystä lähiopetuksessa.

Vastaja 55: ”Olisi voinut enemmän selventää, miten tätä esim. osastotyössä voi käyttää hyväksi, tai siis miten käytännön toteutus toimii. ”

Vastaja 18: ”Hieman parempi perehdytys lokikirjojen käyttöön. ”

Vastaja 21: ”Tunnilla voisi ehkä harjoitella opettajan läsnäollessa yhden LP keskustelun. ”

Vastaja 78: ”Itse mietin, että voisiko koulutuksessa kaksi henkilöä (toisella lapsi) käydä luokan edessä keskustelun, jota voitaisiin keskeyttää kommentointia varten ja esittää saisi kysymyksiä. ”

Opiskelijat toivoivat, että koulutuksen suunnittelussa otettaisiin huomioon koulutuksen ajankohta ja opiskeluun tarvittavat resurssit. Toivottiin, että koulutus olisi sijoitettu lasten ja nuorten hoitotyön tai mieltenterveys- ja päihdehoitotyön teoriaopintojen yhteyteen. Koulutuspäivät toivottiin aamupäivälle, etteivät ne tuntuisi niin raskailta. Toivottiin myös, että huomioitaisiin muiden samanaikaisten opintojen ja harjoitteluiden määrä, ettei opiskelijoiden työkuorma kasvaisi liian suureksi koulutuksen takia. Osa opiskelijoista olisi toivonut enemmän aikaa oppimiseen, mutta toisaalta eräs opiskelija toivoi koulutuksen tiivistämistä, ettei siihen olisi tarvinnut käyttää niin paljon aikaa.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) hoitotyön opiskelijoiden kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksesta. Tavoitteena oli tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää koulutuksen kehittämiseksi. Tutkimusaineistosta selvitettiin opiskelijoiden kokemukset koulutuksesta ja menetelmästä, koulutuksen harjoituksista, teorian tiedon sisäistämisestä ja opiskelijoiden kehittämisehdotukset koulutukselle. Opinnäytetyötä aloittaessani minulla oli epäily, ettei palautteiden analysointi toisi sen merkityksellisempää tietoa, kuin yksinkertaisesti niiden läpi lukeminen. Sisällön analyysin tekeminen tuotti kuitenkin helpommin luettavissa olevaa ja jäsennettyä tietoa opiskelijoiden kokemuksista ja kehittämisehdotuksista. Lapset puheeksi -koulutuksen todellinen merkitys opiskelijoille hahmottuu paremmin aineiston analyysin jälkeen.

Opiskelijat pitivät Lapset puheeksi -menetelmäkoulutusta tärkeänä. He kokivat hyötyvänsä koulutuksesta ja saaneensa paljon uutta tietoa, jota voivat hyödyntää tulevassa työssään. Itse menetelmä koettiin käyttökelpoiseksi, monipuoliseksi ja konkreettiseksi työvälineeksi lapsiperheiden tukemiseen ja keskustelun avaamiseksi lapsen kasvusta ja kehityksestä. Merkittävä osa opiskelijoista ei kuitenkaan ajatellut Lapset puheeksi -työtä osana sairaanhoitajan työnkuvaa, vaan sen ajateltiin kuuluvan esimerkiksi neuvolan terveydenhoitajille. Kaikki opiskelijat eivät siis olleet tunnistaneet hoitohenkilökunnan vastuuta turvata lapsen hyvinvointi vanhemman sairastuessa tai eivät ainkaan ajatelleet sen olevan käytännössä mahdollista Lapset puheeksi -työn vaatimalla tavalla.

Merkittävin tulos Lapset puheeksi -toiminnalla lienee ajattelutavan muutos. Suotuista kehitys on mahdollista, vaikka elämäntilanteeseen liittyisi paineita. Lapsen arjen huomioiminen tulisi mahdollistaa kaikkialla, missä vanhempi tai perhe hakee apua. (Niemelä 2017.) Lapset puheeksi -työ on herättänyt myös vastustusta. On esimerkiksi pelätty ammattikunnalle kuulumattomien tehtävien lisääntymistä tai epäilty oikeutta kysyä vanhemmilta heidän perhe-elämäänsä koskevista asioista. (Kallunki, Niemelä,

Ala-Aho, Savela & Pesonen 2015.) Nämä asenteet paljastuvat myös osittain hoitotyön opiskelijoiden vastauksista. Lapset puheeksi -koulutuksessa ajattelutavan muutos on mahdollista toteuttaa yksilötasolla ja tämän opinnäytetyön aineiston perusteella koulutus olikin herättänyt monissa opiskelijoissa uusia ajatuksia. Suotuisasta kehityksestä huolehtiminen viranomaistyön lähtökohdana edellyttää kuitenkin myös muutoksia palveluiden järjestämisessä (Niemelä 2017).

Opiskelijat pitivät erityisen paljon koulutuksen käytännönläheisistä harjoituksista, joissa he pääsivät kokeilemaan menetelmän käyttöä. Vastauksista ilmenee, että hoitotyön opiskelijat arvostavat harjoituksia, joissa he saavat kehittää taitojaan oikeissa tilanteissa. Pieni osa kritisoikin harjoituksia, koska ei pitänyt niitä riittävän uskottavina tai realistisina. Harjoitusten keskusteleva tyyli ja palautteen anto tekivät niistä opiskelijoille mielenkiintoisia. Nimenomaan harjoitusten tekeminen auttoi opiskelijoita sisäistämään menetelmän teoreettiset lähtökohdat ja hahmottamaan prosessin etenemisen. Opiskelijat kokivat saaneensa työkaluja perheiden kohtaamiseen ja heidän ymmärryksensä lasten hyvinvointiin vaikuttavista asioista lisääntyä. Opiskelijat kokivat koulutuksen jälkeen hallitsevansa Lapset puheeksi -keskustelun paremmin kuin -neuvonpidon. Opiskelijat saivat kuitenkin hyvän käsityksen menetelmän teoriasta ja ymmärsivät menetelmän käytön merkityksen lapsiperheille.

Opiskelijat kehittäisivät koulutusta lisäämällä entisestään keskustelua, käytännön harjoituksia, pienryhmä- ja parityöskentelyä sekä kotitehtäviä. Muutama opiskelija toivoi vaihtelua teorian opiskeluun ja hyvänä keinona siihen mainittiin isossa osassa vastauksista esimerkkien kertomisen teorialiedon havainnollistamiseksi. Niistä opiskelijat kokivat oppivansa eniten. Ehdotettiin myös yhteistyökuvioita työelämän kanssa esimerkiksi sellaisessa organisaatiossa, jossa Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön on sitouduttu. Toinen ajatus yhteistyöstä työelämän kanssa oli Lapset puheeksi -keskusteluiden tekemistä hoitotyön harjoittelussa. Itse koulutuksen sisältöä toivottiin jotenkin sovellettavan täsmällisemmin hoitoalan, erityisesti sairaanhoitajaopiskelijoille. Opiskelijat olisivat lisäksi halunneet pystyä valmistautumaan paremmin tunnilla tehtävään neuvonpitoharjoitukseen, sekä Lapset puheeksi -keskustelun harjoittelemista lähiopetuksessa. Myös lokikirjoihin haluttiin parempaa perehdytystä. Opiskelijat toivoivat, että koulutusten suunnittelussa otettaisiin huolellisesti huomioon koulutuksen ajankohta ja opiskeluun tarvittavat resurssit.

6.2 Eettisyys

Opinnäytetyön tekijän on hallittava hyvä tieteellinen käytäntö opinnäytetyöprosessissaan. Lisäksi on tunnettava tieteellisen käytännön vastuut ja eettisen ennakoarvioinnin lähtökohdat, tarpeellisuus ja ennakoarviointimenettely. Eettiset velvoitteet palvelevat tutkimuksen kohteena olevia henkilöitä, tutkimusyhteisöä, ammattialaa, tutkimuksen rahoittajaa ja yhteiskuntaa. Kun opinnäytetyössä käytetään toisten omistamia aineistoja, menetelmiä tai tuloksia, tulee niiden alkuperä, tekijät ja lähteet mainita hyvän tutkimustavan mukaisesti ja lainsäädäntöä noudattaen. (ARENE 2018.)

Tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävää, luotettavaa ja uskottavaa kun se on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön mukaan. Tutkimusetiikan näkökulmasta hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa, esittämisessä sekä arvioinnissa. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät ovat eettisesti kestäviä ja tulosten julkaisun viestintä avointa ja vastuullista. Eettisesti kestävässä tutkimuksessa muiden tutkijoiden työtä kunnioitetaan viittamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisesti ja antamalla arvo heidän saavutuksilleen. Tutkimuksen suunnittelu, toteutus, raportointi ja aineistot tallennetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten edellyttämällä tavalla. Tarvittavat tutkimusluvut on hankittu ja eettinen ennakoarviointi tehty. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK) 2012, 6.) Myös tutkimusaiheen valinta on eettinen kysymys (Tuomi & Sarajarvi 2018, 153).

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmään on perehdytty lukemalla oppaita ja aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tehtyjä tutkimuksia. Tutkimuksen toteuttamiseen on käytetty ohjausta työn kaikissa vaiheissa. Keskustelua käytiin muun muassa tutkimuskysymysten muotoilusta siten, etteivät ne johdattelisi tietyn tyyppisiin johtopäätöksiin. Esimerkiksi tutkimuskysymyksen 1. alkuperäinen muoto oli ”Mitä hyötyä opiskelijoille oli Lapset puheeksi menetelmäkoulutuksesta?” Todettiin kuitenkin, että tällainen kysymys painottaisi enemmän koulutuksen hyödyllisyyttä eikä toisi mahdollisia heikkouksia ja kehittämiskohteita riittävästi julki.

Tiedonantajien yksityisyys on turvattu suurella otoksella (n=91) ja vastauksien nimetömyytenä. Julkisuuteen ei myöskään tuoda, mitkä opiskelijaryhmät toimivat tiedonantajina. Tutkimusaineistoa ei ole näytetty ulkopuolisille ja se hävitettiin asianmukaisesti tutkimuksen valmistuttua. Tämän opinnäytetyön aihe on organisaation tilaama, joten sen tarve oli perusteltu. Opinnäytetyön aihe ei ole erityisen arkaluontoinen, eikä sen voida ajatella loukkaavan ketään. Nämä eettiset näkökulmat otettiin huomioon jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa.

6.3 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa otetaan huomioon tutkimuksen kohde ja tarkoitus, tutkijan sitoutuminen tutkimukseen, aineiston keruu, tutkimuksen tiedonantaja, tutkijan ja tiedonantajan suhde, tutkimuksen kesto, aineiston analyysi ja tutkimuksen raportointi. Tutkimustulosten yksityiskohtainen raportointi lisää tutkimuksen luotettavuutta. Lukijoille tulee antaa riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty ja miten johtopäätöksiin ollaan tultu. Laadullisen tutkimuksen onnistumisen perusvaatimuksena on se, että sen tekemiseen on varattu riittävästi aikaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163-165.)

Perehdyttäessä Lapset puheeksi -koulutukseen on tutustuttu sen kehittäjien tekemien tutkimusten tuloksiin ja niihin on viitattu työssä ohjeiden mukaan. Opinnäytetyön tiedonantajina hoitotyön opiskelijat olivat tutkittavan ilmiön eli Lapset puheeksi -menetelmäkoulutuksen asiantuntijoita. Heidän kokemusten selvittäminen oli mielekästä, jotta kyseisestä ilmiöstä saatiin mahdollisimman totuudenmukainen kuva. Hoitotyön opiskelijana olen sitoutunut tuottamaan mahdollisimman totuudenmukaista tietoa opiskelijoiden kokemuksista ja kehittämään Lapset puheeksi -koulutusta.

Aineiston analyysiä tehdessä en ollut kovinkaan objektiivisessä asemassa, sillä itsekkin Lapset puheeksi -koulutuksen käyneenä samaistun tiedonantajiin. Toisaalta minulla on myös vahva käsitys Lapset puheeksi -menetelmän tarpeellisuudesta, joten samaistun myös kouluttajiin ja Lapset puheeksi -työn kehittäjiin. Puolueettomuus nousee kysymykseen siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään tiedonantajia vai suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkija oman kehyksen läpi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160). Aineiston

analyysissä pyrin esittämään kaikkien opiskelijoiden eri näkemykset tutkittavasta ilmiöstä. Ongelmaksi muodostui välillä jopa omista näkemyksistäni eroavien palautteiden korostuminen tutkimustuloksia kirjoitettaessa, mikä sekään ei edistänyt totuudenmukaista kuvaa opiskelijoiden kokemuksista. Oma kokemukseni on vaikuttanut väistämättä siihen millaisia asioita tutkimusaineistosta havainnoin ja mitkä tutkimustulokset olivat mielestäni merkittäviä ja mielenkiintoisia johtopäätöksiä.

Tutkimusaineisto oli opinnäytetyötä aloitettaessa jo valmiiksi kerättyä Lapset puheeksi -kouluttajien toimesta. Tutkimuskysymykset asetettiin vastaaman mahdollisimman hyvin koulutuksen palautelomakkeen kysymyksiä, jotta niihin saataisiin kattavat vastaukset. Jo analyysin alettua huomattiin, että osassa palautelomakkeissa oli kysytty hieman eri asioita kuin valtaosassa lomakkeista. Nämä lomakkeet, joita oli noin 20, päätettiin kuitenkin pitää mukana tutkimuksessa, koska niistä löytyi vastauksia osaan tutkimuskysymyksiin. Tämä sekaannus aiheutti haasteita aiheen rajauksen sisällä pysymisessä.

Aktiivisesti opinnäytetyötä tehtiin noin kolme kuukautta. Aika riitti aineiston analyysin tekemiseen asianmukaisesti. Opinnäytetyöhön valmistuminen viivästyivät suunnitellusta vuodella. Aikataulun venymisellä oli myös luotettavuutta lisääviä tekijöitä. Ehdin perehtyä syvällisemmin Lapset puheeksi menetelmän perusteisiin ja kävin myös itse Lapset puheeksi -koulutuksen ennen aineiston analysoinnin aloittamista. Vuoden sisällä oli myös ilmestynyt uusia verkkojulkaisuja ja opinnäytetöitä, jotka auttoivat ottamaan Lapset puheeksi – menetelmän teoreettiset lähtökohdat haltuun.

Opinnäytetyön raporttia on kirjoitettu osittain samanaikaisesti aineiston analysoinnin kanssa. Raportti kuvaa kaikki työvaiheet ja siitä on näkyvissä myös oppiminen. Taulukoilla ja kuvioilla on havainnollistettu sitä, miten tutkimustulokset on löydetty aineistosta. Aineiston analyysin luotettavuutta heikentäviä tekijöitä on tekijän kokemattomuus. Laadullisen tutkimuksen perinteessä mainitaan, että kaksi luokittelijaa lisääisi tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 180, 166). Tämän opinnäytetyön kohdalla se ei ollut mahdollista, joten luokitteluiden vertailua ei pystytty tekemään.

6.4 Yhteenveto ja jatkotutkimusehdotukset

Yhteenvetona voidaan todeta, että Lapset puheeksi -menetelmäkoulutus on hoitotyön opiskelijoiden mukaan tärkeä osa heidän koulutustaan. Koulutuksen aikana tehty käytännön harjoittelu parantaa opiskelijoiden oppimista ja lisää itsevarmuutta menetelmän hallintaan. Jotkut opiskelijat ovat epävarmoja menetelmän käyttökelpoisuudesta sairaanhoitajille. Opiskelijat kehittäisivät koulutusta lisäämällä käytännön harjoittelua ja ryhmätyöskentelyä.

Tilaaajan palaute oli positiivista. Palautteessa todettiin, että opinnäytetyö vastasi tilaaajan tarvetta ja se on huolella laadittu. Opiskelijoilta kerättyjä palautteita oli 91, ja tuloksista on saatu hyvä kokonaisuus, joka sisältää myös kehittämisideoita. Opinnäytetyö on merkityksellinen paitsi SAMKin niin myös muiden Suomen ammattikorkeakoulujen LP-menetelmäkouluttajille.

Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella jatkossa voisi olla mielekästä toteuttaa projekti, jossa opiskelijat pääsisivät harjoittelemaan menetelmää työelämän kanssa yhteistyössä. Toisaalta voisi olla myös mielenkiintoista tarjota Lapset puheeksi -keskusteluja perheellisille Satakunnan ammattikorkeakoulun opiskelijoille hoitotyön opiskelijoiden toteuttamana. Tämä tekisi harjoittelutilanteista aidompia ja samalla keskustelut edistäisivät perheellisten opiskelijoiden lasten hyvinvointia.

LÄHTEET

- Beardslee, W. R., Gladstone, T. R., Wright, E. J. & Cooper, A. B. 2003. A family-based approach to the prevention of depressive symptoms in children at risk: Evidence of parental and child change. *Pediatrics*, 112, e119–e131. Viitattu 12.2.2019. <http://pediatrics.aappublications.org/content/112/2/e119>
- Eriksson, E. & Arnkil, T-E. 2012. Huoli puheeksi. Stakesin Opas 60. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 22.3.2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-33-1792-8>
- Inkilä, J. Helminen, M., Aalto, P. & Paavilainen, E. 2016. Moniammatillinen yhteistyö perheen kanssa lasten kaltoinkohtelutilanteissa. *Hoitotiede* 28 (3) 204-216.
- Junttila, J., Laurila, H-L. & Saarni, A. 2016. Lapset puheeksi -menetelmä perheiden tukena vanhemman sädehoitojakson aikana. AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.12.2017.
- Kallunki, H., Niemelä, M., Ala-Aho, B., Savela, S. & Pesonen, A. 2015. Raahen seudulla lapsia ja perheitä tuetaan peruspalvelujen kautta teoksessa Rimpelä, M. & Rimpelä, M. (toimittajat). Säästöjä lapsiperheiden palveluremontilla LIITERAPORTTI: Kuntien kuvaukset lapsiperheiden palvelujen kehittämisestä. Viitattu 10.4.2019. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2015/11/LIITERAPORTTI_1.pdf
- Kankaanpää, S. & Nurmilehto, S. 2014. Lapsen huomioon ottaminen aikuisille suunnatuissa mielenterveyspalveluissa. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.12.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2014111815892>
- Kemilä, M. & Ruokamo, K. 2017. Osaamista lapsiperheiden voimavaroalähtöiseen tukemiseen Lapset puheeksi -koulutuksen avulla. AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.3.2019.
- Korpijärvi, H-T. 2018. Opettajien ja huoltajien käsityksiä Lapset puheeksi -keskustelusta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 17.1.2019. <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/104518/1541155275.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Koululaisten terveys. Konsensuslausuma. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim ja Suomen Akatemia. *Duodecim* 2001;117:2583–94. Viitattu 22.3.2018.
- Kylmä, J., Rissanen, M-L., Laukkanen, E., Nikkonen, M., Juvakka, T. & Isola, A. 2008. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tietoa hoitotyön kehittämiseen. *Tutkiva Hoitotyö* 6 (2) 23-25.
- Lammi-Taskula, J. & Karvonen S. (Toim.) 2014. Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Suomen Yliopistopaino Oy.
- Mielenterveystalon www-sivut. 2019. Viitattu 12.2.2019. <https://www.mielenterveystalo.fi>

Mikkonen, T., Heikkinen, J. & Lahtinen, R. 2016. "PERUSAJATUS KOKO SEN SYSTEEMIN TAKANAHAN ON HIRVEEN POSITIIVINEN": Työntekijöiden kokemuksia Lapset puheeksi -neuvonpidosta. AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.12.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605178249>

Niemelä M., Paananen R., Hakko H., Merikukka M., Gissler M. & Räsänen S. 2012a. The prevalence of children affected by parental cancer and their use of specialized psychiatric services: The 1987 Finnish Birth Cohort study. *International Journal of Cancer*, 111:2117-2125. Viitattu 12.2.2019. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2988995/>

Niemelä M., Repo J., Wahlberg K.E., Hakko H. & Räsänen S. 2012b. Pilot evaluation of the impact of structured child-centered interventions on psychiatric symptom profile of parents with serious somatic illness: struggle for life trial. *Journal of Psychosocial Oncology* 30(3): 316–330.

Niemelä, M. 2017. Lapset puheeksi: Lapsen suotuisasta kehityksestä huolehtiminen viranomaistyön lähtökohtana kuntapalveluissa. *ETENE-julkaisuja* 45. Viitattu 16.4.2019. https://etene.fi/documents/1429646/4872334/44.Lapsen_hyva_suojelu_f.pdf/c57afd85-9761-48c5-a5c4-4752a5571409/44.Lapsen_hyva_suojelu_f.pdf.pdf

Niemi, M., Kyhä, H. & Raikisto, K-L. 2015. Lapset puheeksi -menetelmä kunnan peruspalveluihin. *Satasairaalan tiedote*. Viitattu 10.4.2019. <http://www.satasairaala.fi/tutkijoille/tutkimus-ja-kehittamistoiminta/paattyneet-hankkeet/poissyrajasta/Documents/Lapset%20puheeksi%20menetelm%C3%A4%20kunnan%20peruspalveluihin.pdf>

Pietikäinen, P. & Keskinen, O. 2014. Toimivat auttamismenetelmät psykiatrisella osastolla hoitajan kokemana. AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.12.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015060512497>

Pirskanen, M., Varjoranta, P. & Pietilä A-M. 2012. Nuorten päihteettömyyden ja mielenterveyden edistäminen. *Tutkiva Hoitotyö* 10 (2), 40-42.

Pyrrö, M., Juntunen, M., Jurvelin, K. & Pirskanen, E. 2017. Kouluterveydenhoitajien kokemuksia Lapset puheeksi -menetelmän käytöstä. AMK-opinnäytetyö. Oulun ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.12.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017060512364>

Reunanen, H. 2016. Valosta varjoon – Perheväkivaltaa kohdanneiden pienten lasten moniammatillinen auttamistyö. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Hoitotiede. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99968/gradu07333.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Seikkula, J. & Arnkil, T-E. 2009. Dialoginen verkostotyö. *Terveiden ja hyvinvoinnin laitos*.

Solantaus, T. & Niemelä, M. 2016. Arki kantaa -kun se pannaan kantamaan. *Perheterapia* 1, 21-33.

Solantaus, T., Paavonen, E., Toikka, S. & Punamäki, R. 2010. Preventive interventions in families with parental depression: children's psychosocial symptoms and prosocial behaviour. *European Child & Adolescent Psychiatry* 2010;19(12):883-89. Viitattu 12.2.2019 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2988995/>

Solataus, T. & Niemelä, M. 2018. Lapset puheeksi -lokikirja yhteistyöhön vanhempien kanssa erilaisissa palveluissa. Suomen mielenterveysseuran julkaisu. Viitattu 21.2.2019. https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/lapset_puheeksi_lokikirja_yhteistyohon_vanhempien_kanssa_erilaisissa_palveluissa_2018.pdf

Tuliniemi, E. Sähköposti. 2019. Lapset puheeksi materiaalit. Vastaanottaja: Sanni Luoma. Lähetetty 12.2.2019 klo 14.49. Viitattu 12.2.2019.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 15.4.2019. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry. 2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 24.4.2019. http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_ammattikorkeakoulujen-opinnaytetoiden-eettiset-suositukset.pdf?t=1526903222

Opinnäytetyöhön valitut tutkimukset.

Tekijä, vuosi ja maa	Tutkimuksen tarkoitus	Kohderyhmä, aineistonkeruumenetelmä	Intervention sisältö ja keskeiset tulokset
Inkilä, J., Helminen, M., Aalto, P. & Paavilainen, E. 2015. Suomi.	Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata työntekijöiden kokemuksia moniammatillisesta yhteistyöstä lasten ja vanhempien kanssa kaltoinkohtelua tunnistettaessa ja siihen puututtaessa.	Tampereen kaupungin päivähoiton, perusopetuksen, sosiaalipalvelun, terveystalouden ja poliisin työntekijöille tehty kyselytutkimus. Aineistoksi muodostui 881 vastaajaa. Taustatietojen ja summamuuttujien välisiä yhteyksiä tarkasteltiin ristiintaulukoinnilla ja khiin neliö -testillä tai Fisherin tarkalla testillä. Avoimen kysymyksen perusteella saatu laadullinen aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.	Vastaajat kuvasivat toimintaansa lasten ja vanhempien kanssa avoimeksi. Lasten kaltoinkohtelua epäillään enemmistö keskusteli ensin työyhteisössä, erityistyöntekijän ja esimiehen kanssa. Lähes kolmanneksen ensimmäinen toimenpide oli keskustella asiasta lasten ja vanhempien kanssa. Työntekijöiden mukaan lapsilla ja vanhemmilla oli tilaisuus puhua kaltoinkohtelusta. Suhdetta lapsiin ja vanhempiin kuvattiin luottamukselliseksi.
Reunanen, H. 2016. Suomi.	Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kuvata sosiaalialan kolmannella sektorilla vuonna 2014 kehitettyä moniammatillista auttamistyötä sekä siinä tapahtuvaa ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä, jossa keskiössä ovat 0–3-vuotiaat lapset ja heidän perheensä.	Tutkimukseen osallistui pienten lasten ja heidän perheidensä auttamistyöhön erikoistunut moniammatillinen tiimi (n=3). Tutkimus tehtiin yksilö- ja parihaastatteluna (n=8). Haastattelut analysoitiin laadullisella teemaattisella analyysimenetelmällä.	Pienten lasten moniammatillinen auttamistyö tuli kuvatuksi syvällisesti, lähtien auttamistyön arvo- ja periaateperustasta sekä ammatillisesta erityisosaamisesta. Keskeisinä teemoina moniammatillisessa auttamistyössä nousivat perhetilanteen kokonaisnäkemyksen muodostaminen, lapsikeskeisen vanhemmuuden vahvistaminen ja lapsen turvallisen ja terveen kasvun varmistaminen. Moniammatillinen yhteistyö ulkopuolisten tahojen kanssa sisälsi kantavina teemoina viiranomaisyhteistyön, perheen hyvinvoinnin rakentamisen sekä kokonaisvaltaisen auttamisen haasteet.
Korpijärvi, H-T. 2018 Suomi.	Tutkimuksen tarkoituksena on esitellä opettajien ja huoltajien	Fenomenografinen tutkimus. Aineisto tutkimukseen kerättiin	Tutkimuksen tuloksena syntyi kolme ku-

	erilaisia käsityksiä Lapset puheeksi -keskustelusta.	haastattelemalla Lp-keskustelua vuorovai- kutuksen välineenä käyttäneitä opettajia ja huoltajia.	vauskategoriajärjestel- mää, jotka kuvaavat menetelmän tukevan kasvatuskumppa- nuutta, opettajien ja huoltajien kehityseh- dotuksia, sekä käsityk- siä, joiden mukaan menetelmä on tarpee- ton.
Niemelä, M., Paananen, R., Hakko, H., Merikukka M., Gissler, M. & Räsänen, S. 2012. Suomi.	Tutkimuksen tarkoi- tuksena oli selvittää, kuinka yleistä lapsen kokema vanhemman sairastuminen syöpään on. Lisäksi selvitettiin käyttävätkö kyseiset lapset enemmän psy- kiatrien erikoissai- raanhoidon palveluita muihin lapsiin verrat- tuna.	Tutkimuksessa on tar- kasteltu kaikkien vuonna 1987 syntynei- den lapsien terveys ja sosiaalipalveluiden re- kistereitä vuoteen 2008 asti.	6.6% lapsista koki vanhemman sairastu- misen syöpään ja he käyttivät enemmän psykiatrisia erikoissai- raanhoidon palveluita kuin vertaisensa.
Niemelä, M., Repo, J., Wahlberg, K-E., Hakko, H. & Räsänen. 2012. Suomi.	Tutkimuksen tarkoi- tuksena oli selvittää Lapset puheeksi -me- netelmän ja perheint- ervention vaikutusta perheisiin, joissa toi- nen vanhemmista sai- rastaa vakavaa somaattista sairautta.	Vertailututkimukseen osallistui 19 perhettä, joille kokeiltiin lapsen puheeksi -menetelmää tai perheinterventiota. Vertailuryhmä ei saa- nut strukturoitua inter- ventiota osana van- hemman hoitoa. Per- heitä seurattiin neljä kuukautta interventioi- den jälkeen.	Tutkimustulokset vii- taavat siihen, että Lap- set puheeksi -menetel- män ja perheinterven- tion seurauksena sai- rastuneiden vanhem- pien psykiatrinen oi- reilu vähenee.
Solantaus, T., Paavonen, E., Toikka, S. & Punamäki, R. 2010.	Tutkimuksen tarkoi- tuksena oli tutkia Lap- set puheeksi -menetel- män ja perheinterven- tion vaikuttavuutta, kun vanhemmalla on hoitosuhde masennuk- sen takia.	Tutkimukseen osallis- tui 119 perhettä, jotka arvottiin interven- tioryhmiin. Perheitä seurattiin 1,5 vuotta. Tutkimuksessa selvi- tettiin menetelmien vaikuttavuutta lasten oireisiin, vanhempien kokemaa hyötyä sekä menetelmien käyttö- kelpoisuutta ja turval- lisuutta	Molemmat menetel- mät ovat toimivia ja käyttökelpoisia, eikä niistä ole haittaa. Van- hempien kokemaa syyli- syytä vähenee, luotta- mus perheen ja lasten tulevaisuuteen kasvaa ja vanhemmat saavat eväitä vanhemmuu- teen. Lasten myönteinen sosiaalinen käyt- tämisen vahvistuu ja ahdistus- ja masen- nusoireet vähenevät molemmissa ryhmissä, masennusoireet enem- män perheinterventi- ossa. LP -menetelmän avulla tapahtuu lasten depressiivisissä ajatte- lumalleissa korjaantu- mista.